

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Mark- och miljööverdomstolen
svea.hovratt@dom.se

YTTRANDE
2022-02-18

Mål nr
P 266-21

Slutanförande gällande överklagande av detaljplan för Sperlingens Backe m.m., Stockholms kommun, mål nr P 266-21

Samfundet S:t Erik hänvisar utöver överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen 2021-01-05 till två skrivelser i målet:

1. Samfundets yttrande till MMD 2020-11-16 över yttranden av länsstyrelsen, Stockholms stad, Sturegallerian AB och Vasakronan fastigheter.
2. Samfundets yttrande till MÖD 2021-08-16. över yttranden av Sturegallerian AB, Stockholms stad och Vasakronan Fastigheter AB.

Till det sammanträde i målet som ursprungligen planerades till 2021-11-24 hade Samfundet förberett en kommenterad bildvisning (av undertecknad Fredrik von Feilitzen) med för målet viktiga fotografier och historiska bilder. Bilderna med kommentarer utgör bilaga till detta slutanförande.

I den **kommenterade bildbilagan** illustreras väsentliga aspekter, som till stor del påtalats i tidigare skrivelser, men som här förtydligas. I ett par fall visas utförliga utdrag ur stadens styrande dokument. Här följer en sammanfattande lista över de aspekter som analyseras. (Numren stämmer inte med bildbilagans numrering.)

1. Planmaterialet saknar realistiska illustrationer som visar kvälls- och nattbilder av de höga byggnaderna där fönstren är upplysta, vilket är av stor betydelse för intrycket av de värdefulla gatufasaderna.
2. Staden beskriver att ”kvarterets atypiska särart” är en förutsättning för detaljplanen. Med dokumentation från grannkvarteret Riddaren kan vi visa att den angivna förutsättningen saknar verklighetsbakgrund. Detta borde således omöjliggöra ett antagande av detaljplanen.
3. Exempel på Sturegallerian AB:s vilseledande information.
4. Den stora betydelsen av att bevara postmodernismens byggnader i Stockholms City, inte minst med hänsyn till riksintresset för kulturmiljövärden.
5. Staden hävdar att RAÄ:s tolkning och användning av begreppet årsringar är felaktigt eller missvisande. I bildbilagan påvisas att staden i *Program för City*, där Sperlingens Backe ingår, använder begreppet årsringar med exakt samma innebörd som RAÄ.
6. Sturegallerians relation till byggnadsminnena Sturebadets atrium och simhall berörs. Staden framför som ett argument för att kunna riva den postmoderna Sturegallerian att simhallen och fasaden till Stureplan 4 är ”postmodernistiskt scenografiska” och att den postmoderna arkitekturen i kvarteret därmed inte helt försvinner vid de planerade rivningarna. I bildbilagan fastställs att stadens påstående är felaktigt.
7. Dokumentära bilder visar hur Sturegallerians båda unika ljusgårdar har förvanskats av ägaren, men också att de kan återställas.

8. Med ett stort antal exempel visas foton från kulturhistoriskt värdefulla miljöer, främst i Ostermansbyggnaden, vilka totalt förbisets i MKB och de antikvariska utredningarna. Det gäller bl.a. Apoteket Vita Björn, huvudkorridoren, trapphallen och trapphuset på Grev Turegatan 3 och särpräglade kontorsmiljöer på Grev Turegatan 3 och 5, bl.a. Tetra Paks exklusiva f.d. huvudkontor.
9. I ett par av de nämnda lokalerna finns marmorkolonner och andra detaljer från Ostermans Marmorhallar. Den antikvariska utredningen har gravt underskattat vad som återstår från Marmorhallarnas inredning i form av kolonner och marmordetaljer. Någon inventering har inte gjorts, vilket är en allvarlig brist.
10. Sturegallerian redovisas ytterst torftigt i MKB och i stadens yttranden, trots att den arkitektoniskt och upplevelsemässigt torde vara den främsta i Sverige. I bildbilagan klarläggs Sturegallerians betydelse och att den blivit internationellt belönad.
11. Arkitekt Hans Murmans skickligt utformade och välbesökta Restaurang Tures är byggd som en vinterträdgård och mycket respektfullt inpassad på den lilla privatgatan. Arkitektoniskt är den en av de bästa i sitt slag i landet. I stadens yttranden och MKB omnämns Restaurang Tures, på ett sannolikt medvetet förringande sätt, endast som ”glasöverbyggnaden” eller ”den överbyggda gatan”. Att det rör sig om en restaurang nämns överhuvudtaget inte.
12. Staden skriver i sitt yttrande 2021-11-17 att värdet av att Freys hyrverk återfår sin roll i stadsrummet uppväger rivningen av ”glasöverbyggnaden”. Samtidigt förbigår man helt att påbyggnaden på Freys hyrverks hus påtagligt skulle skada intrycket av det karaktäristiska tornet.
13. De på sin tid riksbekanta Ostermans Marmorhallar var även Stockholms första mässhallar. Innergården Birger Jarlsgatan 18 omnämns av staden som Marmorhallarna, men den var bara entréhall till de egentliga Marmorhallarna, som nu är rivningshotade i sin helhet.
14. Ostermans hus, med sin unika funkisfasad mot Grev Turegatan, har högt arkitektoniskt och kulturhistoriskt värde som Sveriges främsta och mest mångfacetterade bilpalats. Ostermanhuset bildar tillsammans med det intilliggande Freys hyrverk en unik historisk konstellation och minnesmiljö över Sveriges transporthistoria.
15. Det rivningshotade Ostermanhuset kallas i stadens yttranden och MKB på ett nedvärderande sätt ”parkeringshuset” eller ”bilhall/garage” trots att över halva huset innehåller kontor och affärslokaler. I gällande detaljplan från 2006 anges korrekt att huset är en kontorsfastighet med garage och utställningshallar. P.g.a. sitt kulturhistoriska värde har det i detaljplanen skyddsföreskrifter och rivningsförbud – något som märkligt nog inte nämns i stadens yttranden eller utredningar, inklusive MKB.

Samfundet önskar framföra några ytterligare kommentarer till **Stockholms stads yttrande 2021-11-17** (aktbilaga 143):

Staden bagatelliserar de omfattande rivningarna genom att bl.a. använda en maximalt snäv definition av ordet byggnad. Man skriver att endast en grönklassad byggnad rivs, trots att all bebyggelse som rivs är grönklassad av Stadsmuseet, utom Humlegårdsgatan 17. Man skriver att fyra ”klassade byggnader ... påverkas av olika grader av rivning från omgivande stadsrum ej synlig gårdsbebyggelse”. På detta förringande sätt beskriver man alltså den internationellt belönade Sturegallerian. På andra ställen drar man sig inte för att skriva att Sturegallerian ”lider brist på offentlighet och välproportionerade inomhusrum”. I det långa yttrandet nämns stadens expertmyndighet Stadsmuseet (som ju avstyrkt detaljplanen) på endast ett ställe och i ett ”ofarligt” sammanhang.

Staden skriver att gällande detaljplan för Ostermanhuset medger en fyra våningar hög påbyggnad, som alltså skulle bli högre än de nu planerade husen, och som i yttrandet åskådliggörs med fyra bilder. Man skriver vilseledande att bygggrätten är ”tillgänglig för fastighetsägaren” och låter bli att nämna det avgörande faktum att genomförandetiden för detaljplanen gick ut redan 2011.

Staden beskriver fördelen med en ”mer sammanhängande struktur” men underlåter att nämna att ljusgården på Birger Jarlsgatan 18 genom ombyggnad kan inkorporeras även med dagens Sturegallerian, som då skulle få en likartad ”rundgång” och fler entréer än detaljplanens galleria.

Avslutningsvis skriver staden på ett tendentiöst sätt att detaljplanen bygger på en lämplig avvägning mellan de båda allmänna intressena att stärka innerstadens konkurrenskraft och att värna riksintresset samt mellan de allmänna intressena och ”de enskilda intressen som anförs mot detaljplanen”. Man utelämnar alltså å ena sidan de allmänna intressena att bevara Stockholms kulturhistoriska och allmänt uppskattade stadsmiljöer och å andra sidan det allt överskuggande enskilda intresset, nämligen fastighetsägaren ADIA, Abu Dhabi Investment Authority, som har sin grund i Förenade Arabemiratens oljeindustri och kontrolleras av emiren av Abu Dhabi.

Staden har 2021-11-24 framfört ett **andrahandsyrkande** (aktbilaga 157), där byggnaden Humlegårdsgatan 17 undantas och några byggrätter sänks. Yrkandet innebär vissa förbättringar, men fortfarande utplånas hela Ostermanhuset med Marmorhallarna och värdefulla affärs- och kontorsmiljöer samt Sturegallerian (inklusive Restaurang Tures), endast med undantag av ljusgården Torget. Samfundet finner att även detta förslag är oacceptabelt och förödande för oersättliga kulturhistoriska värden av nationellt intresse.

Samfundet S:t Erik yrkar att Stockholms kommunfullmäktiges beslut att anta detaljplan för Sperlingens Backe m.m. upphävs i dess helhet, med hänvisning till tidigare åberopade rättsregler, klimathänsyn och bristfälligt underlag i MKB och antikvariska utredningar.

Stockholm den 18 februari 2022

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Susanne Ingo
Vice ordförande

Fredrik von Feilitzen
Hedersledamot

Bilaga:

Bildbilaga levereras separat till domstolen, Birger Jarls Torg 16, 2022-02-18.